

Scholen zijn in feite **kleine samenlevingen**

Vijf vragen aan de onderwijskundige

Burgerschapsonderwijs op basisscholen wordt minder vrijblijvend, als het aan de overheid ligt. Het nieuwe wetsvoorstel wil dat scholen burgerschap planmatig in hun lesaanbod verwerken. "Daarbij gaat het om een versterking van het burgerschapsonderwijs", legt leerplanontwikkelaar Annette van der Laan uit. "Scholen doen al veel, maar nog niet allemaal even plan- en doelmatig." Er wordt ingezet op twee trajecten: aanscherping van de wet en een curriculumherziening.

Door: Miriam Bruinooge

Waarom is deze nieuwe wet nu nodig?

"Sinds 2006, toen burgerschap wettelijk werd verplicht, doen scholen veel op dat gebied. Ze houden zich netjes aan de opdracht. Tegelijk zie je dat burgerschapsonderwijs een soort vergaarbak aan activiteiten is geworden. Ook verschillen scholen onderling veel van elkaar in de kwaliteit en de aanpak. Wat valt er nu wel onder en wat niet? En wat is genoeg? Het is nog wat hapsnap. Dit wetsvoorstel wil daar verandering in brengen. Het geeft scholen meer duidelijkheid over de verwachtingen en de verplichtingen."

Wat verwacht je van deze aanscherping?

"Ik denk dat het burgerschapsonderwijs kwalitatief beter wordt. Scholen voldoen al snel aan de opdracht, in elk geval die uit 2006. Maar met dit wetsvoorstel komt er

meer aandacht voor de inbedding van burgerschapsvaardigheden in alle onderwijsaspecten. En die vaardigheden zijn cruciaal. Feitelijke kennis is natuurlijk ook belangrijk, maar de schoolomgeving moet een oefenplaats zijn om de democratische burgerschapsvaardigheden op een veilige en leuke manier te ontwikkelen. Scholen zijn in feite kleine samenlevingen. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen, allemaal op een voor hen begrijpelijke manier."

Wat doen scholen nu al aan burgerschap?

"Zoals gezegd, er is al veel aandacht voor burgerschap in het primair onderwijs. De zogenaamde vernieuwingscholen, zoals Jenaplan- of Montessorischolen,

"Ik denk dat het burgerschapsonderwijs kwalitatief beter wordt."

zijn al een heel eind op weg om burgerschapsonderwijs vorm te geven. Op Jenaplanscholen wordt bijvoorbeeld veel gewerkt met 'kringen', waarin steeds een onderwerp of een leerling centraal staat. In die kringen leren kinderen wat er in de buitenwereld gebeurt, hoe en wanneer ze een vraag moeten stellen en dat iedereen anders is. Sommige scholen werken met de Freinet-pedagogie, waarin democratie een belangrijke plaats inneemt. Kinderen leren om samen op democratische basis hun groep of klas school te organiseren. Ook in het speciaal onderwijs zijn ze vaak al wat verder. Ik denk dat de aanscherping van de wet en de voorstellen van curriculum nu daar prima op aan gaan sluiten. Bij reguliere scholen ligt er vaak al een goede basis. Er is aandacht voor sociaal gedrag: pesten wordt ⇒

“Een groot voordeel van het voorstel is dat er een gemeenschappelijke taal is over burgerschapsonderwijs.”

niet getolereerd en ieder kind leert respect te hebben voor meningen van anderen. Veel scholen hebben ook een leerlingenraad. Vaak wordt er ook een project georganiseerd rondom een thema, zoals mensenrechten. Allemaal prima als basis, maar een project of leerlingenraad alleen is nog niet genoeg. Deze scholen krijgen nu de bouwstenen om hun burgerschapsonderwijs de eigen plek te geven die het verdient.”

Kun je iets meer vertellen over het burgerschapsvoorstel en de bouwstenen?

“Naast de aangescherpte wetgeving is er een curriculumherziening waarin burgerschap is opgenomen als 1 van 9 leergebieden. Het eerste deel van het traject is in oktober vorig jaar afgerond. Voor burgerschap ligt er een goed doordacht voorstel dat aansluit bij het aangescherpte wetsvoorstel. De thema's democratie en diversiteit staan daarin centraal. Daarnaast is aandacht voor de thema's duurzaamheid, globalisering en technologie. Ik was als leerplanontwikkelaar nauw betrokken bij het ontwikkelteam Burgerschap van Curriculum.nu. Dit ontwikkelteam heeft tien bouwstenen beschreven: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit, digitaal samenleven, duurzaamheid, globalisering en technologisch burgerschap. Een groot voordeel van het voorstel is dat er een gemeenschappelijke taal is over burgerschapsonderwijs

en de componenten. Dat biedt helderheid. Het vervolg van dit herzieningstraject houdt de formulering van kerndoelen en eindtermen in. Daarbij vormen de ontwikkelde bouwstenen de basis voor aanpassing van de kerndoelen. Hiermee zal burgerschapsonderwijs in alle schooltypes te herkennen en te integreren zijn en ontstaat er een doorlopende leerlijn. Uiteraard hebben scholen nog steeds alle ruimte voor een eigen invulling.”

Wat kunnen scholen doen om met de burgerschapsvoorstellen aan de slag te gaan?

“Het is belangrijk in kaart te brengen wat er al gebeurt. En welke doelen daaraan te koppelen zijn. Is het bijvoorbeeld ingebed in een vak, betreft het schoolklimaat, de directe schoolomgeving of projecten? Vervolgens is het zaak om al die activiteiten in te bedden in de verschillende leerjaren. Sommige scholen werken met een speciale burgerschapscöördinator. Een goed idee, zo houd je de focus goed vast. Voor scholen die worstelen met de nieuwe opdracht zijn er Ambassadeurs Burgerschap op de Basisschool van de Stichting School & Veiligheid die kunnen meedenken. Het is zaak het onderwijs zo in te richten dat je niet alleen met leerlingen praat over burgerschap, maar er ook echt mee aan de slag gaat. Want alleen door te doen, ontwikkel je bij leerlingen vaardigheden om straks hun leven in de maatschappij op een goede manier vorm te geven.”

